

IRODALMI ÉRTESÍTŐ.

Az unitárius vallás szabadságának alkotmányos biztosítékai. Irta: *Fekete Gábor.* (33 lap.) Kolozsvár. — Ez a széles alapon és bő forrásanyag fölhasználásával megírt rövid tanulmány valósággal mesterműve annak, hogy az unitárius vallásnak 300 évre terjedő alkotmányos biztosítékait miként lehet a szükséges tuduivalók elhagyása nélkül 33 oldalou egybeállítani. A fegyelmezett elme rendszerező ereje nyilvánult meg abban a tagozásban, a melyre a tanulmány oszlik. „I. Az unitarismus előtti hitújítási mozgalmak. II. Az unitarismus térfoglalása. III. Az első nehéz küzdelmek. IV. A vallásszabadság megújuló veszedelmei. V. Újabb törvényes biztosítékok. VI. A vallásszabadság újabb korszaka. VII. A jelenlegi alkotmányjogi helyzet“ czimek alatt tömörítette össze azokat a tárgyi adatokat, a melyek a vallásos eszmék fejlődését igazolják s a kritikai vizsgálódás eredményezte igazság hódító erejét bizonyítják. — Az unitárius egyházjog irodalmának szegénysége folytán alapvető munka ez, a mely minden lényegest magában foglaló kerekdedségével valójában egy jogtörténetileg megalapozott, dióhéjba szorított egyházjog. Különös érdeme a munkának, hogy az unitárius egyház hittételeinek fejlődését s a fejlődés akadályait az alkotmányos biztosítékokkal kapcsolatban tárgyalja s ez által a biztosítékok (törvények) súlyát megérteti. Csakis üdvözölhetjük szerzőt, hogy „ráért röviden írni“. Szinte várjuk ezután, hogy valaki egyházjogunkat hasonló irányban földolgozza! (Dr.)

Új könyvek.

A jövő évtized regénye. Irta: dr. *Barabás Ábel.* Kiadja a Franklin-Társulat (Budapesten). Szerző itt magyar tárggyal foglalkozik. Magyarország jövőjét rajzolja meg egy regény keretében, stilművészetet vive a mese előadásába. Ára 4 kor. Kapható minden könyvkereskedésben.

A csikszentmártoni Endes-család levéltára. (1544—1848.) Ismerteti: *Sándor Imre.* 186 lapon 1110 okmányt ismertet s 12 levelet teljes szövegében ad a fáradhatlan genealogus. A könyv megjelent Kolozsvárt. Ára ?

KÜLÖNFÉLÉK.

Berlini congressus. Berlinben, augusztus 6—10 napjain, élénk mozgalmat keltett az a Nemzetközi Vallásos Congressus, mely a szabadelvűség jegyében született Bostonban 1900-ban. Állomáshelyei: London (1901), Amsterdam (1903), Genf (1905), Boston (1907), Berlin (1910), eléggé igazolják azt, hogy nemzetközi. Szabadelvűségéért az angol és amerikai unitáriusok felelősek. Hogy igazán vallásos is legyen, arra minden egyes résztvevő tagnak törekednie kell. A congressuson több mint 2000 ember vett részt a világ minden részéből. A congressus fénypontját képezte dr. *Harnack* előadása „Az új testamentum kettős evangéliuma” czimen. Világot vet arra, hogy mi a szabad kereszténység joga és feladata. Nagy történelmi kincs az evangélium, a melyből egyesek, népmozgalmak és confessiók maguknak újabb és újabb tápot merítettek. A congressus nem hagyta figyelmen kívül a socialismust sem. Szombat esti tanácskozásait 4 külön szakosztályban, éppen ennek a kérdésnek szentelte. Vasárnap délután együttes istentisztelet volt a „Jerusalem“-templomban. Három különböző nemzet fia beszélt, anyanyelvén, a Hit-Remény-Szeretet örök themájáról: Schoenholzer, Tarrant és Roberty. Utóbbi valóságos trance-ba ejtve ékesszólásával az ünnepi közönséget. Este 8 órakor pedig a császárváros különböző kerületeiben három nyilvános népgyűlés volt 8--10,000 résztvevővel. Ezek a vallás, egyház és iskola egymáshoz való viszonyát fejtették. Ez mind csak előkészület volt a congressusra, melynek első érdemleges ülése augusztus 8-án (hétfőn) reggel 9 órakor volt. Elnök: *Schrader* Károly, birodalmi képviselő, a ki visszapillantva a congressus történetére, azt óhajtotta, hogy ez a congressus is legyen a vallásszabadság, testvériség és előhaladás diadalának szentelve. Főtitkár: *Wendte* Károly, a ki beszámolt az amerikai congressus óta történt dolgokról. A különböző országok képviselői: *Carpenter*, Moore, Bonet-Maury, Tudor Jones, Groenewegen, Ter. Minassianz felolvasásaikban hálával emlékeztek meg arról a nagy befolyásról, a melyet rájuk gyakorolt a német theologiai tudomány. A délutáni és estéli előadások is igen érdekesek. Kedden egymásután jelennek meg a podiumon a kiváló német professorok és papok: Soden, *Gunkel*, Dorner, *Titius*, Wobbernun, *Weinel*, Niebergall, *Baumgarten*, Bousset, Foerster, Schmidt, *Troeltsch*; és tudományos készültséggel